

SUMMARY OF THE DOCTORAL (PhD) DISSERTATION

THE GRAMMAR OF ORNAMENT

**ORNAMENTAL DRAWING, THE USE OF PATTERN BOOKS, ATTEMPTS TO CREATE NEW
FORMS AND A NEW STYLE**

JÚLIA KATONA

2017

Eötvös Loránd University

Faculty of Humanities

Doctoral Dissertation

Júlia Katona

The Grammar of Ornament
Ornamental Drawing, the Use of Pattern Books, Attempts to Create New
Forms and a New Style

Doctoral School of Philology

Prof. Dr. Gábor Boros, Head of the Doctoral School

Art History Doctoral Programme

Prof. Dr. András Rényi, Head of the Art History Doctoral Programme

Members of the Doctoral Committee

Prof. Dr. András Rényi András, Chair

Prof. Dr. Katalin Keserü, Professor Emeritus, Appointed Doctoral Reviewer

Dr. József Sisa, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Appointed Doctoral Reviewer

Dr. Julianna Ágoston, PhD, Secretary

Dr. András Zwickl, PhD, Member

Dr. Ferenc Gosztonyi, PhD, Replacement Member

Dr. Zsuzsa Ordasi, PhD, Replacement Member

Doctoral Supervisor

Dr. Annamária Szóke PhD, Associate Professor

Budapest, 2017

THE SUBJECT OF THE DISSERTATION

The systematic examination of the *ornamental art* with respect to its historical, theoretical and formal aspects, evolved in the 1830s and flourished during the second half of the 19th century and the beginning of the 20th century in the domains of the architecture, of the applied arts and of the art instruction. The dissertation examines two of the diverse approaches of ornamental art in the period. One concerns the domain of the art instruction, the other relates to the designing practice between the 1870s and the 1930s.

The chapter titled *The Grammar of Ornament, Ornamental Drawing* overviews the instruction of the subject *Ornamental Drawing* in the Hungarian Royal Drawing School and Art Teachers' College between 1871 and the 1830s in context of its European antecedents. The teaching of the subject concerned further three other subjects. Since the instruction of the *Ornamental Drawing* was integrated in the lessons of the *Architectural Drawing*, of the *Applied Arts* and of the *Geometry*, the research was extended to the examination of these subjects as well. The partial reconstruction of the subjects became possible by the remained students' drawings, exhibition documentations, the yearly reports and the pattern book collection conserved in the Library of the Hungarian University of Fine Arts (Katona Júlia–György Judit: *Díszítmények és ideák vonzásában*, 2010). The joint study of the four groups of subjects highlighted the versatile way of teaching of ornamental art during the period.

The case studies presented in the chapters titled *Attempts to Create New Forms and a New Style I. and II.*, examine the method of creating new forms and a new style, and the role of pattern books in the designing practice.

Nevertheless the autonomous attempts to create new forms and a new style were isolated phenomena in the mentioned decades. Since the Buda Coronation Church (Matthias Church) is one of the exceptions, its analysis is the main part of the dissertation (*Attempts to Create New Forms and a New Style I.*). The decorative wall painting of the church was realized between 1890 and 1896; the overall concept can be attributed to Frigyes Schulek (1841–1919) and Bertalan Székely (1835–1910), noting that the major part of the ornamental design was probably the invention of Székely. Székely turned his attention to the ornamental art in the second half of the 1880s, with respect of his wall

painting commissions (Pécs, Cathedral, 1880–1890; the City Hall of Kecskemét, 1895–1897; the Matthias loggia in the Vajdahunyad Castle, 1880s, 1902). The theme was in the forefront of the artist's theoretical interest until his death in 1910. This has been proved by his notebooks (conserved in the Library of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest) and sketches (conserved in the Prints and Drawings Department of the Hungarian National Gallery and in the Legacy of Frigyes Schulek which is conserved in the Architectural Department of the Kiscelli Museum, Budapest History Museum), as the basic resources of my research. In the 1990s, Dr. Annamária Szőke compiled the list of books known by Székely in the field of the ornamental art in a non-published document. With the identification of many other items, I have expanded this list during my research and have made an attempt to reconstruct Székely's approach on ornamental art in context of the decorative wall painting of the Buda Matthias Church and of Székely's composition theory – based on the extended and revised list.

The closing section of the dissertation (*Attempts to Create New Forms and a New Style I.*) turns to the field of the art education again, since it presents the attempts to elaborate the new Hungarian style in the domain of the drawing instruction. Although the origins of these attempts go back to the unavoidable activity of József Huszka (1854–1934), István Gróh's (1867–1936) „new Hungarian style”, as well as Károly Hollós' and Géza Kovách' (1862–?) „Hungarian decorative system”, cannot be understood without the ornament theories and the formalist approaches of the English, French and German pattern books.

THE TITLE

The publishing of historical pattern books and motif compilations were closely linked to the institutional system of the applied arts museums founded in the second half of the 19th century, to the associated applied arts schools (1857. South Kensington Museum, London; 1864. K. K. Österreichischen Museums für Kunst und Industrie, Wien – 1867. K. K. Kunstgewerbeschule, Wien; 1868. Deutsches Gewerbe-Museum, Berlin; 1869. Bayerisches Gewerbemuseum, Nürnberg; 1872. Magyar Királyi Iparművészeti Múzeum, Budapest – 1880. O. M. K. Iparművészeti Iskola, Budapest; 1874. Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg; 1876. Königliches Kunstgewerbe-Museum, Drezda; 1885. Umeleckoprumyslové muzeum, Prága; 1905. Musée des arts décoratifs, Paris), to the world exhibitions, furthermore to the societies and associations which supported the amelioration of art and industry.

The institutional system produced different sorts of illustrated publications, which were published by museums, schools, associations and ministries as well (a selection of publications known and used in Hungary also: 1861–1906. *L'Art pour tous: encyclopédie de l'art industriel et décoratif*; 1874–1876. *Das Kunsthandwerk*; c. 1880–1900. *Vorbilder-Hefte aus dem Kgl. Kunstgewerbe-Museum*; 1881–1893. *Portfolios of industrial art [London]. Produced and published for the Committee of Council on Education, South Kensington Museum*; 1888–1898. *Portefeuille des arts décoratifs publié de L'Union Centrale des Arts Décoratifs*; 1895–1902. *Mintalapok iparosok és ipariskolák számára*). The books and periodicals in the applied arts focused on the *object* and provided space for the systematic examination of the ornamental forms.

Many publications specialized in the ornamental art in itself, in which ornamental forms appeared separately from the bearer objects. Their viewpoints were historical, theoretical and practical. Their titles perfectly reflect the systematic way of thinking relating to the ornaments. In the books which represent the formal approaches of ornaments, ornament art appear as a formal system built on the analogy of the language (O. Jones: *The Grammar of Ornament*, 1856; J. E. Jacobsthal: *Grammatik der Ornamente*, 1874; J. J. Matthias: *Formensprache des Kunstgewerbes*, 1875; J. Bourgoïn: *Grammaire élémentaire de l'ornement*, 1880; A. Andel: *Grundzüge der ornamentale Formenlehre*,

1880; F. S. Meyer: *Ornamentale Formenlehre*, 1886; H. Pfeifer: *Die Formenlehre des Ornaments*, 1906).

This paradigm is followed by the work of Tibor Bán (1897–?) from 1931, titled *Az ékítményes formanyelv [The Grammar of Ornament]*, which reflects the formal approach of the 19th century and of the turn-of-the-century, both in its content and its title. I have chosen the title of this work as the main title of the dissertation because of two reasons. One is to emphasize the formal approach of the ornaments, the other is to draw the attention to the survival of this idea in the 20th century. As Álmos Jaschik (1885–1950), the author of the *Preface*, points to the importance of ornamental art even in the 1930s: „It is a great pleasure that, even today, when the publishing of professional books on the historical ornaments stagnates, a Hungarian author undertakes the serious and responsible work of the salvage.”

**LIST OF PUBLICATIONS ON THE HISTORY AND THEORY OF ORNAMENTAL ART AND ART
EDUCATION IN THE FORMAT PROVIDED BY THE DATABASE OF THE HUNGARIAN
SCIENTIFIC WORKS (MTMT)**

2015

Katona Júlia

Historizmus és szecesszió határán: A Mátyás-templom ornamentális festése

In: Farbak Péter , Farbakyné Deklava Lilla , Mátéfy Balázs , Róka Enikő , Végh András
(szerk.)

Mátyás-templom: A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246-2013) .
776 p.

Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2015. pp. 442-449.

(ISBN:978-615-5341-18-2)

Leírás: A hasonló címmel a Budapesti Történeti Múzeumban és a Mátyás-
templomban megnyílt kettős kiállításhoz megjelent tanulmánykötet és katalógus
eddig nem látott alaposággal dolgozza fel az emblemikus jelentőségű templom
történetének minden aspektusát.

Katona Júlia

Oriental Architecture and Decoration in Architecture Training and Art Instruction

In: Jékely Zsombor (szerk.)

Ödön Lechner in Context. Studies of the international conference on the occasion of
the 100th anniversary of Ödön Lechner's death . 232 p.

Konferencia helye, ideje: Budapest , Magyarország , 2014.11.19 -2014.11.21.

Budapest: Iparművészeti Múzeum, 2015. pp. 135-142.

(ISBN:978-615-5217-21-0)

Katona Júlia

Towards Complexity: Case Study to the Experiment of "Visualization and Indexing of Museum Content": The Context of the 19th-Century Ornamental Prints

UNCOMMON CULTURE 6.:(2.) pp. 122-129. (2015)

2014

Katona Júlia

Egy kis „romános-magyaros íz”: Adalékok a váci Karolina-kápolna díszítőfestéséhez

In: Pálos Frigyes (szerk.)

A szecesszió szakrális művészete a Váci Egyházmegyében: A 2013. szeptember 6-i Tudományos Konferencia előadásai . Konferencia helye, ideje: Vác , Magyarország , 2013.09.06 Vác: Váci Székesegyházi Kincstár és Egyházmegyei Gyűjtemény, 2014. pp. 129-138.

(ISBN:978-963-88900-2-3)

2013

Katona Júlia

Magyar mustrák: Ornamentális formaképzés és nemzeti identitás Gróh István és Kovách Géza tervezéseméletében

In: Bárdosi Vilmos főszerk. , Szőke Annamária , Ullmann Tamás (szerk.)

Tanulmányok: Filozófiatudományi Doktori Iskola, Művészettörténet-tudományi Doktori Iskola . 376 p.

Budapest: ELTE BTK, 2013. pp. 281-290.

(Asteriskos. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Doktori Iskolák tanulmányai; 4.)

(ISBN:978-963-284-334-6)

Katona Júlia

„Az iparból elköltözött a művészet”: Az Ékítményes rajz és az iparművészeti tárgyak oktatása a Mintarajztanodában és a Képzőművészeti Főiskolán (1871-1932)

In: Kopócsy Anna , Majkó Katalin (szerk.)

Reformok évtizede: Képzőművészeti Főiskola 1920-1932. Kiállítás a Magyar Képzőművészeti Egyetem alapításának 140. évfordulójára. 2011. november 22 - 2012. január 21. . Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2013. pp. 45-62.

(ISBN:978-963-7165-48-1)

2010

Katona Júlia (szerk.)

Díszítmények és ideák vonzásában: A Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtárának díszítőművészeti könyvritkasággyűjteménye

Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2010. 186 p.

(ISBN:978-963-7165-43-6)

Katona Júlia

Természet, geometria és a történeti stílusok a 19. századi mintakönyvekben

In: Katona Júlia (szerk.)

Díszítmények és ideák vonzásában: A Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtárának díszítőművészeti könyvritkasággyűjteménye . 186 p.

Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2010. pp. 7-39.

(ISBN:978-963-7165-43-6)

Katona Júlia

Magyar ornamentika

In: Király Erzsébet , Róka Enikő , Veszprémi Nóra (szerk.)

XIX. Nemzet és művészet: Kép és önkép . Budapest: Magyar Nemzeti Galéria (MNG), 2010. pp. 354-357.

2006

Katona Júlia

Gyűjtőszemvedély a 19. században: Karl Blossfeldt, a fotográfus gyűjtő és Huszka József, a rajzoló gyűjtő

ARTMAGAZIN 2.: pp. 40-43. (2006)

2005

Katona Júlia

A díszítő elme és a díszítő kéz: Ornamentikairodalom a XIX. században

MŰÉRTŐ VIII:(12) pp. 12-13. (2005)

2002

Katona Júlia

Szemléleti látszattan

In: Blaskóné Majkó Katalin , Szőke Annamária (szerk.)

A Mintarajztanodától a Képzőművészeti Főiskoláig. Az Orsz. Magyar Kir.

Mintarajztanoda és Rajztanárképezde, a későbbi Mintarajziskola és Rajztanárképző, majd Képzőművészeti Főiskola rajztanárjelöltjeinek, rajztanárjelöltnőinek és művésznövendékeinek az iskola tantervét illusztráló munkái, valamint az iskola könyvtárában található kézikönyvek, mintakönyvek, mintalapok, metszetek, fotók, reprodukciók és szemléltető eszközök bemutatója az 1871 és 1908/1921 közötti időszakból. (A Barcsay Teremben 2001. nov. 26.–2002. jan. 8. között megrendezett kiállítás katalógusa és tanulmánykötet.) . Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2002. pp. 34-35.

(ISBN:963-7165-193)

Katona Júlia

Az 1912-es drezdai IV. nemzetközi rajzoktatásügyi kongresszus és kiállítás ábrázoló geometriai anyaga

In: Blaskóné Majkó Katalin , Szőke Annamária (szerk.)

Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2002. pp. 32-33.

(ISBN:963-7165-193)

Katona Júlia

Geometriai tárgyak

In: Blaskóné Majkó Katalin , Szőke Annamária (szerk.)

Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2002. pp. 30-31.

(ISBN:963-7165-193)

Katona Júlia

Szerkesztés és szabadkézi rajz: A geometriai tárgyak helye az O. Magy. Királyi

Képzőművészeti Főiskola, egykori M. Kir. Orsz. Mintarajztanoda és Rajztanárképezde

rajzoktatási rendszerében 1871 és 1914 között

In: Blaskóné Majkó Katalin , Szőke Annamária (szerk.)

Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2002. pp. 153-174.

(ISBN:963-7165-193)